

Het ooievaarsdorp in Altreu

Door Max Bloesch, Solothurn

In een tijdverloop van 50 jaar is Zwitserland al zijn broedende ooievaars kwijtgeraakt. Telde men er omstreeks de eeuwwisseling nog ca. 140 bewoonde nesten, in 1949 broedde er nog maar één paar, in Neunkirch in het kanton Schaffhausen. Het jaar daarop bleef ook dit nest leeg...

Zonder hier op de mogelijke oorzaken van de rampzalige achteruitgang van ons ooievaarsbestand in te gaan, dient te worden gezegd dat, gezien het dieet van deze vogels, in vele streken van ons land nog voldoende voedsel voor ze te vinden is. De vraag waarom de ooievaar dan ook uit die gebieden verdwenen is, kon tot dusver niet afdoende worden beantwoord.

Reeds in de jaren dertig hield ik mij bezig met plannen om het toen reeds aanzienlijk geslonken bestand op peil te houden en, zo mogelijk, weer te doen toenemen. De oorlog liet niet toe dat ik ze direct kon uitvoeren. Pas in 1948 werd het werk serieus aangepakt in een tijd dus, dat de ooievaars nagenoeg geheel uit Zwitserland waren verdwenen. Dat maakte onze taak er niet gemakkelijker op.

De eerste ooievaars konden wij uit de Elzas betrekken. Ik was van plan ze in een afgerasterde ruimte te houden en zo veel mogelijk broedparen bijeen te doen. De in gevangenschap geboren jongen wilde ik dan laten vliegen, in de hoop dat ze als geslachtsrijpe vogels naar hun geboorteplaats zouden terugkeren om op de daar gebouwde nesten te gaan broeden. Dat zou geheel volgens de natuurlijke gang van zaken zijn.

Helaas, de praktijk was anders. Vooral de paarvorming leverde ons moeilijkheden op, want ooievaars zijn zeer kieskeurig in hun partnerkeuze. Aanvankelijk werden dan ook te weinig dieren bij elkaar gebracht. Het gevolg hiervan was dat pas na 9 jaar de eerste ooievaars in gevangenschap werden geboren. Uiteraard bleef ook het aantal broedparen ver beneden onze verwachtingen. Aan het laten uitvliegen van jongen viel helemaal niet te denken.

In 1955, vervolgens in de jaren 1959-1961 werden jonge ooievaars uit Algerije naar Zwitserland gebracht. De vogels werden uitgehaald toen zij 3 tot 5 weken oud waren en in nesten in Zwitserland verder grootgebracht. Het grootste deel werd vrijgelaten, om na te gaan of zij later weer naar Europa zouden terugkeren. Een kleiner aantal werd vastgehouden. Van de in 1955 vrijgelaten vogels

kwam één mannetje terug, dat in Märkt bij Bazel broedde. Van alle andere kon geen broedgeval worden waargenomen. Het schijnt dus dat de jonge vogels in de jaren voordat zij geslachtsrijp zijn, sterk worden uitgedund.

Ik ben daarom op een andere wijze aan het experimenteren gegaan: het bestand werd sterk opgevoerd, tot 60-70 exemplaren. De nog niet geslachtrijpe jongen werden naar Altreu gebracht. Dit bood het voordeel dat toekomstige broedparen zich reeds in gevangenschap konden gaan vormen. Daardoor was het mogelijk de vogels in hun vierde levensjaar niet als solitaire dieren, maar als aanstaande paren de vrijheid te geven. Dit vergrootte de kans op een nederzetting in de vrijheid aanmerkelijk.

Zeer belangrijk bleek het tijdstip van vrijlating van deze jonge paren te zijn, n.l. het voorjaar. Tegen de tijd dat de vogels hun volledige vliegvermogen weer hebben, begint ook de periode van het betrekken en de bouw van het nest. Hierdoor blijven ze dicht in de buurt. Alle sedert 1960 vrijgelaten paren bleven in de onmiddellijke nabijheid van Altreu en kwamen daar tot broeden.

In 1960 broedde het eerste paar op de chalet op het terrein. In 1962 kon een volgend paar vrijgelaten worden. Jammer genoeg heeft tijdens de broedtijd een gastarbeider zich aan het wijfje vergrepen. In 1964 kwamen er weer 3 broedparen bij; het volgende jaar stonden mij weer 7 paren ter beschikking uit het contingent dat in 1960-'61 uit Afrika kwam, zodat 10 ooievaarsparen in Altreu in vrijheid tot broeden kwamen. In 1968 waren daarvan nog 8 over, want door ongelukken waren er twee mannetjes omgekomen. Dit resultaat overtrof mijn verwachtingen in hoge mate. Aangezien deze dieren niet wegtrekken, maar in Altreu overwinteren, zijn zij ook voor de volgende broedperiode weer beschikbaar. De 26 jongen die het afgelopen jaar werden geboren, worden nu vastgehouden om later op dezelfde wijze te worden uitgezet.

Natuurlijk begon ik mij al gauw af te vragen hoe op andere plaatsen soortgelijke experimenten, zij het van kleinere omvang, ondernomen zouden kunnen worden. Pogingen in deze richting leidden aanvankelijk tot mislukkingen, welke zonder uitzondering aan menselijk falen waren toe te schrijven. Maar nu zijn er inmiddels 4 andere stations in bedrijf, van welke Staat, 5 km ten westen van Altreu, reeds in 1967 een broedgeval in vrijheid voor zijn rekening nam. Ook in 1968 heeft dit paar met succes gebroed; dit jaar worden er nog twee paren vrijgelaten. Bij de andere drie stations is de eerste vrijlating op 1970 gepland. Het aantal ooievaars waarmee in deze stations wordt geëxperimenteerd moet op zijn minst 15 bedragen. Hoe meer dieren, des te beter resultaat. Daarbij worden solitaire vogels of paren naar behoefte tussen de stations geruild.

Bij dit alles vormt het probleem van de aanvulling van de broedvogels onze grootste zorg. Helaas is aankoop van jonge ooievaars uit Europese landen een kostbare zaak en bovendien niet gemakkelijk te bewerkstelligen. In Altreu maak ik zoveel mogelijk gebruik van eigen gekweekte jongen. Ik hoop dat ons werk nog vele jaren kan worden voortgezet, teneinde ook elders broedcentra van ooievaars op te richten. Wanneer dan daar ook overal nesten worden opgesteld, is het zeker niet uitgesloten dat ook vreemde paren zich in onze streken gaan vestigen en inderdaad tot broeden komen.